

Павло Тичина
Де тополя росте

*Переклад з української
Стефана Комарницького*

Pavlo Tychyna
Where the Poplar
Grows

*Selected works of Pavlo Tychyna
translated into English*

Павло Тичина
Де тополя росте

*Переклад з української
Стефана Комарницького*

Pavlo Tychyna
**Where the Poplar
Grows**

*Selected works of Pavlo Tychyna
translated into English*

Україна – Київ – 2012 рік

УДК 821.161.2-1

ББК 84.(4Укр)6-5

Т46

Вибрані твори Павла Тичини в англійськомовному перекладі.
Переклад з української – Стефана Комарницького.
Літературний редактор англійського перекладу Сусі Спейт.
Літературний редактор українського тексту Григорій Донець.
Координатори проекту – Тетяна Сосновська, Алла Генералова.

Selected works of Pavlo Tychna translated into English.
Literary editor of the English translation Susie Speight.
Literary editor of the Ukraine Text Grygoriy Donets.
Project Coordinators – Tetiana Sosnovska, Alla Generalova.

Передмова Стефана Комарницького.

У книзі вміщено поезії відомого українського поета,
класика української літератури Павла Тичини
мовою оригіналу та в англійськомовному перекладі
Стефана Комарницького (Великобританія).

ISBN 978-966-187-149-5

© Літературно-меморіальний музей-квартира П.Г. Тичини в м. Києві

© Видавничий дім «АДЕФ-Україна»

ЧИ АНГЛІЙСЬКИЙ НАШ ТИЧИНА?

Павло Тичина, граючи із сонячними кларнетами української мови, збагатив одночасно українську і світову літературу новими досягненнями. Хочу сказати щось про творчість Павла Тичини в контексті європейської літератури, користуючись прикладами двох американсько-англійських письменників, які творять подібну до тичинівської метафорику.

У 1922–1921 роках американець Т.С. Еліот написав вірш, який показав активну присутність духовного світу у нашому сучасному житті. Правду кажучи, Еліот із сумнівом змальовував дійсність Лондону 1918 року, повного блукаючих міфічних фігур. У вірші «Безплідна земля» використано образ примари, щоб показати безплідність сучасності поета:

«Стетсон!

Ти, хто був зі мною на кораблях в Мілай!

Той труп, який

Ти посадив у саду того року.

Він розцвів?»

Проте, Павло Тичина у 1918 році, зміщуючи іміджі людського страждання з образами

духовного відродження, створив подібний образ сучасного Києва, до якого повернувся Андрій Первозваний:

*«Уночі,
Як Чумацький Шлях сріблисту куряву простеле,
Розчини вікно, послухай:
Слухай:
Десь в небі плинуть ріки,
Потужні ріки дзвону Лаври і Софії!..»*

Ворон («чорний птах») ввижається в поемі як дух смерті, дух братовбивства, який погрожує революційному відродженню України. Але ж Поет не допустив знищення святої цінності, і в поемі звучить музика, яка для автора стала символом священної суті всесвіту у збірнику «Сонячні Кларнети»:

*«Чорний птах – у нього очі-пазури!
Чорний птах із гнилих закутків душі,
Із поля бою прилетів».*

Ми бачимо подібного птаха у поемах видатного англійського письменника Теда Х'юза, але птах існує як маніфестація цинізму і брутальності істини. «Бог продовжував спати, Ворон продовжував сміятися».

Всі три поети говорили про фундаменталь-

ні засади людського існування, проте тільки у віршах Тичини ми бачимо здатність подивитися на складність існування разом із якимось містерійним оптимізмом. Я говорив про подібність Павла Тичини до цих письменників, аби бодай штрихово продемонструвати, що він є великий європейський письменник. Ми знаємо, як він збагатив українську мову, але мало хто говорить про те, що він, разом із іншими поетами свого покоління, збагатив світову літературу. Кажу без перебільшення, що у вас було найталановітіше сузір'я письменників усіх часів, тобто «Розстріляне Відродження». Ми повинні працювати на популяризацію їх творів. Як перекладач мушу розміркувати над тим, що український письменник дає цікавого не лише українській літературі, але й світовому читачеві. Якщо говорити про поетичні девізи Тичини, для якого українська мова стала «сонячними кларнетами», то є певні проблеми. Таку поезію неможливо перекласти конвенційно, у звичний спосіб – Тичина у своїй творчості використовує всі питомі внутрішні ресурси української мови, від порядку слів до особливостей ритмомелодики й римування. Те, що видається зрозумілим і природним українською, скажімо, назви віршів із запереченням («Не Зевс, не Пан, не Голуб-Дух»), вкрай незрозуміле в

буквальному перекладі англійською мовою для європейського читача. Таким чином, можна сказати, що існують свої труднощі, пов'язані з «неперекладністю» генія Тичини.

Але я намагаюся передавати суть цієї поезії стилістичними фігурами сучасної англійської поезії, показавши майстерність українського поета, тобто його візію, його погляд на світ із відкритим серцем і найвищим талантом. Надіюся, що, хоч частково я зробив це.

IS OUR TYCHYNA ENGLISH?

Pavlo Tychyna, while playing on the solar clarinets of the Ukrainian language, simultaneously enriched both Ukrainian and world literature. I would like to say something about him in the context of world literature, using examples from two Anglo-American writers, who created metaphors in their poetry, similar to those used by Tychyna.

In 1921–1922 the American, T.S. Eliot wrote a poem in which he showed the active presence of the spiritual world in our contemporary life.

Truth to tell, Eliot portrayed the reality of London in 1918 in which mythical figures are wandering around with a certain sadness, in his poem 'The Waste Land', he used the images of nightmare to portray the desolation of this period:

«Stetson!

*You who were with me in the ships at Mylae!
That corpse you planted in your garden last year
Has it begun to sprout...?»*

However Pavlo Tychyna, in 1918, mingled images of human suffering with a portrayal of spiritual renaissance as a means of creating the image of a contemporary Kyiv to which the disciple Andrew had returned:

*"At night,
the galaxy is written in silver curves,
open the window, listen:
Listen,
rivers flow through the sky powerful
rivers of sound from the bells of Lavra and Sofia!"*

The raven (the 'black bird' referred to in the text) functions in the poem as the spirit of death, of fratricide, which threatens the revolutionary renaissance of Ukraine. However the poet certainly does not accept that the sanctified

elements of existence will be destroyed by this creature, for the poem echoes with the music which became a symbol of the sacred in his first collection, 'Solar Clarinets':

*"The black bird with his clawed eyes
Black bird that has flown
from the rotten corners of the spirit,
from the battle field".*

We see a similar creature in the poems of the well known English poet, Ted Hughes, however his bird acts as an image of the cynicism and brutality of existence: «God went on sleeping. Crow went on laughing».

8

All three of these poets wrote about the fundamental elements of human existence, but only in Tychyna's work do we see an ability to look on the problematic nature of human existence with a mysterious optimism. I wrote about the resemblance between Pavlo Tychna and these writers in order to demonstrate that he is a great European writer. We know how he enriched the Ukrainian language, but few people look at how he, and other writers of his generation enriched world literature, I state, without exaggeration, that you, Ukrainians, had the most talented constellation of writers of any era in the 'Executed Renaissance'. You are under

an obligation to popularise their work. As a translator I must consider what aspects of a Ukrainian writer's works are interesting, not only for a Ukrainian, but for readers from other parts of the world. If we are speaking about the poetic devices deployed by Tychyna, for whom the Ukrainian language became those solar clarinets, there are certain problems. This kind of poetry cannot be translated by conventional means. Tychyna uses all the considerable internal resources of the Ukrainian language in his work from the word order to its unique rhythmic and melodic potential. However that which seems natural in Ukrainian, for example the naming of a verse with a triple negative, "No Zeus, No Pan, No Dove-Spirit" is incomprehensible for the European reader if it is translated in a literal manner. So it can be said that there are certain difficulties associated with the 'untranslatable' quality of Tychyna.

However I have attempted to convey the essence of Tychyna's poetry by deploying the stylistic resources of contemporary English poetry, therefore showing the masterful quality of the Ukrainian poet, his vision, his ability to look on the world with an open heart, and his supreme talent. I hope that, at least in part, I have succeeded in this aim.

* * *

Де тополя росте,
Серед поля стою.
І шумить, і співа
Жито думку свою.

Шумить жито, співа,
Заохочує жить.
Вітерець повіва,
Жито хилить, п'янить...

Жито шепче мені,
Як привільно навкруг,
І тремтить вдалині
Й потопа виднокруг...

Гей, простори які.
Любо-мило землі:
Де не глянь – колоски
Та всі в золоті-сріблі.

Де не глянь – колоски
Проти сонця блись-блись..
Лиш ген скраю ліски,
Ніби дим, простяглись...

Ліше скраю ліски,
А то все, все жита,
Колоски, колоски,
...Тиха думка свята.

* * *

I stand in the rye,
While it whispers
Or sings quietly
And the poplar grows.

The rye sings and whispers
Wanting to live,
Bowed with the breeze
Sways drunkenly and waves,

It whispers to me,
In such abundance
Trembling into the distance,
Where the horizons drown.

11

There is such space here,
The compassionate soil,
The grain, everywhere
Gold and silver.

The grain everywhere
Glimmers against the sun,
Only the distant wood
Dark smoke on the horizon...

Only the distant wood...
And everything is rye,
The grain whispering
Sacred thoughts quietly.

* * *

Дух народів горить, дух народів – «мов жрець».
Тільки в нас як було: ті ж раби, ті ж підгінчі...
О прийдіть же, прийдіть, Маккавея мечі!
Спалахніть, вогні Леонардо да Вінчі!
Наша кров на полях, на полях на чужих.
Наша кров, мов душа самогубця голосить.
Заспокойте ж її, заспокойте скоріш.
Чи ви й досі не вчули, чого вона просить?
Наші браття мовчать, бо їм смерть у очах.
Чом же ви мовчите, ви, трагічно-безжурні?
Чи забули ви сміх, чи забули ви глум
Під плачі наші журнії, журні, бандурні?
О нещасні! Мовчіть... занімійте навік.
Хай буяють другі, розквітають хай інчі.
...Як я плачу по вас, Маккавея мечі
Вогні творчі да Вінчі.

The Spirit

Of the people burns like a priest
Inebriated with Christ
But nothing changes. Slaves
Still tend to horses.
Oh come,
The sword of Maccabee,
Da Vinci's flame
Burn
As our blood falls onto alien fields,
Our blood that speaks like the ghost of a suicide.
Oh, quieten quickly. Can't you hear
What it asks for?
This is the voice of blood.
"Our brothers are silent with death in their eyes.
Why do you say nothing, tragically indifferent?
Have you forgotten laughter, or how to joke
Beneath the weeping of our harps,
Their troubled music?"
Be silent if you like. Be deaf as well,
Let others storm or bloom,
As I grieve for you, the sword of Maccabee,
The creative
Flame
Of Da Vinci.

Я стою на кручі

Я стою на кручі –
За рікою дзвони:
Жду твоїх вітрил я –
Тінь там тоне, тінь там десь...

Випливають хмари –
Сум росте, мов колос:
Хмари хмарять хвилі –
Сумно сам я, світлий сон...

Вірю омофорно –
За рікою дзвони:
Сню волосожарно –
Тінь там тоне, тінь там десь...

Припливеш, приплинеш –
Сум росте мов колос:
З піснею про сонце! –
Сумно, сам я, світлий сон...

I stand by the river

I stand by the river,
Its sound shapes to a bell
Calling, where is your sail?
Only shadows on the water

And edges of cloud creep closer.
Sadness grows in the grain,
The sky a swarming ocean
Alone in my dream...

15

The river sings its bell
Of sound, each star
Of the Pleiades on the water,
Where shadows jostle...

Your sail steers so close,
Sadness breathes in the corn
Yearning for the sun
And loss forgotten.

* * *

Там тополі у полі на волі
(Хтось на заході жертву приніс)
З буйним вітром, свавольним і диким,
Струнко рвуться кудись в далечінь...

Йду в простори я, чулий, тривожний
(Гасне день, облітає, мов мак).
В моїм серці і бурі, і грози,
Й рокотання – ридання бандур...

16 Хилить вітер жита понад шляхом
(Ой там хмара похмура з півдня)
І так смутно, так сумно співає –
Тільки перепел б'є десь у дзвін...

Моя пісне, вогниста, шалена
(Креше небо і котить свій гнів),
Ах, розбийся на світлі акорди,
Розридайсь – і затихни, як грім...

* * *

The poplars grow at liberty in the field
(Someone has left a sacrifice to the dawn),
And the wind, mindlessly wild,
Stampedes shadows to the horizon.

I walk this space, too raw and hurt.
As dusk fades like a poppy,
Storms echo in my heart
With a bandura's* plangent melody,

And the breeze bends the rye over the path,
So gently and sadly it sings
While the clouds are a wall over the south,
A quail beats through the bell of things.

17

And my song grows, savage as fire, in each
note,
The sky throbs with its anger
Until chords break apart in light
To mourn and become quiet, like thunder.

**A bandura is a traditional Ukrainian stringed instrument,
similar to a lute*

Квітчастий луг

Квітчастий луг і дощик золотий.
А в даліні, мов акварелі, –
Примружились гаї, замислились оселі...
Ах, серце, пий!
Повітря – мов прив'ялий трунок.
Це рання осінь шле цілунок
Такий чудовий та сумний.

Стою я сам посеред нив чужих,
Немов покинута офіра.
І слухає мій сум природа. Люба. Щира.
Крізь плач, крізь сміх.
Вона сама – царівна мила –
Не раз свій смуток хоронила
В самій собі, в піснях своїх.

Стою. Молюсь. Так тихо-тихо скрізь, –
Мов перед образом Мадонни.
Лиш від осель пливуть тужні, обнявшись,
дзвони, –
Узори сліз.
Лише з-над хмар часом прилине
Прощання з летом журавлине –
Погасле, як грезет із риз...

Гей, над дорогою стоїть верба,
Дзвінки дощові струни ловить,
Все вітами хитає, наче сумно мовить:
Журба, журба...
Отак роки, отак без краю
На струнах Вічності перебираю
Я, одинокая верба.

The flowering meadow

The flowering Meadow, and gold drizzle...
In the distance, an aquarelle...
The woods meditate, villages nestle.
Oh, heart drink...
The air has a taste
Distilled from autumn's kiss
Of wonder and sadness.

I stand alone in these unknown pastures,
A forsaken sacrifice,
And nature listens to my sorrows.
Through smiles and tears
She is the same sweet princess,
Who more than once has crowned
My sorrow in her songs.

I pray. It is so quiet
As if I stood before the Madonna.
Only the bells in the village echo
So lazily,
While from just above the clouds
The last farewells of swallows fade,
Old vestments. Brocade.

Over the road stands the willow
Catching the resonant strings of rain,
Bowing with its branches as if saying
Sorrow, sorrow,
Such years, such without end
On the strings of eternity I play
A willow, solitary.

Іще пташки...

Іще пташки в дзвінких піснях блакитний день купують,
Ще половіє золотом хвиль на сонці жита риза
(Вітри лежать, вітри на арфу грають); –
А в небі свариться вже хтось. Завіса чорно-сиза
Півнеба мовчки зап'яла. Земля вдягає тінь...
Мов звір, ховається людина.
– Господь іде! – подумав десь полинь
Заплакав дощ... і вшух.
Мовчить гора. Мовчить долина.
– Господня тінь, – прошепотів полинь.

20

І враз – роздерлась пополам завіса! –
Тиша. Мертва...
Метнувсь огонь: розцвівсь, розпавсь –
аж води закипіли!
І полилася піснь, приніслась жертва.
Курять шляхи, біжать, біжать... Рвуть вихори,
як жили,
Рідке коріння верб старих, що моляться в сльозах.
А трави – й плакати не сміють.
Ідуть потужні сили! Морок. Жах...
...І дзвонять десь в селі.
І вже тремтять, вже спокій сіють
Сріблясті голуби у небесах.

Birds Still...

Birds still bathe blue light with resonant songs,
Rye lays in gold waves, a rich brocade,
(The wind basks, or plays on harp strings of grass):
Someone bickers in heaven. A curtain of black grey
Soundlessly obscures half of the sky. Earth adorns
herself with shadow.
Like animals we hide.
“It is the coming of God,” whispers the wormwood.
As the rain weeps.
The mountain is silent and silent too is the valley.
“The shadow of the Lord,”
Whispers the wormwood.

21

And... the curtain is torn apart... a silence like
the silence of death...
Fire skewers the earth and the waters boil,
A deluge of song, a current carrying the dead.
The pathways smoke, their edges blur and run.
Rain sheaths the world in transparent veins.
The willow prays through tears
And only the grass is unable to mourn...
The air is filled with unseen presences... fear
and dusk...
Already, trembling and shining peacefully,
Doves in the resurrected sky.

* * *

Уже світає, а ще імла...
На небі зморшка лягла.
– Як зайшла ж мені печаль!

Промінні з'яри воралися у хмари.
Чую – фанфари!
– Як зайшла ж мені печаль...

Ой, не фанфари то, а сурми і гармати.
Лежи, не прокидайся, моя мати!..

Прокляття всім, прокляття всім, хто
звіром став!
(Замість сонетів і октав).

Day Breaks

But it is still misty. A wrinkle of cloud.
Sunlight a plough's blade.
Laid on the field.

What is that sound
Carried on the wind?
Cannons and trumpets.

A wounded music.
Let my mother sleep,

And let these words be
A curse on those in the grip
of their bestiality.

Евое!

Творці революції здебільшого лірики.
Революція єсть трагічна лірика,
а не драма,
як то подейкують.

Евое!*

За плугом ходити наші нащадки
готуватимуться
не менш, як зараз готуються
в балетній студії. І
на людину, що не вмітиме пісні,
дивитимуться як
на справжнього контрреволюціонера.

Все на світі від примружених очей.
Евое!

**Евое! Вигук радості на святах стародавніх греків*

Evoe!

The poetry of revolution
Consists of lyrics
(Revolution itself is a tragic lyric)
And not the drama of popular gossip.
Evoe!*

And so our inheritors
Walk with the plough and are no
less nourished
Than we are now in the ballet studio.

25

They look upon someone
Who can't sing
Like the bearer of the counter revolution...

And squint through half closed eyes
At everything in the world.
Those cries,
"Evoe! Evoe"...

**Evoe! – A traditional cry of delight at ancient Greek festivals*

Антистрофа

Іще й тоді, як над безмежною водою
паслися
табуни вітрів, –
іще й тоді, як гори затряслись, порепалась
земля,
а по шорсткій, госткій, гострій як мечі
траві
різні поповзли потвори –
– Хмари, на сонці хмари грались
безтурботні.
Ніжні форми дитинні! – витончені
обриси! –
кому вони були потрібні?

Дикун наївшись сирого м'яса, довго
стежив
за ними незрозумілими очима й
несвідомо нюхав квітку,
подібну до будяка.

Antistrophe

In those days, when herds of winds grazed
over
The infinite waters,
While mountains rocked and the earth split
open,
And from its womb
Monsters with skin arrayed with swords
of bone
Crawled over the grass
And the clouds
Played in the sun carelessly,
Their shapes
Childish, subtle, unnecessary,
As the sky...

27

The savage man,
Gluttoned on raw meat, tracked them,
And then unthinkingly sniffed at a flower,
Bruised and purple
As a thistle.

Вітер з України

Нікого так я не люблю,
як вітра вітровіння.

Чортів вітер! Проклятий вітер!
Він замахнеться раз –
рев! свист! кружіння!
і вже в гаю торішній лист –
як чортове насіння...

Або: упнеться в грузлу ю ріллю,
піддасть вагонами волі –
ух, як стремлять вони по рельсах,
аж нагинаються тополі!..

Чортів вітер! Проклятий вітер!
Сидить в Бенгалії Рабідранат:
нема бунтарства в нас: людина з глини. –
Регоче вітер з України,
вітер з України!

Крізь щкельця Захід, мов з-за ґрат:
то похід звіра, звіра чи людини? –
Регоче вітер з України,
вітер з України!

Чортів вітер! Проклятий вітер!
Він корчувату голову з Дніпра:
не ждіть, пани, добра:
даремна гра!

Ах,
нікого так я не люблю,
як вітра вітровіння,
його шляхи, його боління
і землю,
землю свою.

The Wind from Ukraine

I do not love anything
As much as the demonic gale
That swings, past,
Roars, whistles and twists
Last year's leaves in the wood,
Satan's harvest,
Or drowns the ploughed field in mud
And tries to wrest the cattle wagons free...
How they strain on the rails,
How the poplar bends...
Demonic gales...
Rabindrath sits in distant Bengal,
"There is no insurrection here,
the people are clay."
Around him the wind from Ukraine
Laughs ironically
Through the rocks of the west,
the bars of a prison:

29

"Is this the advent of an animal,
an animal or a human?"...
The wind from Ukraine
Guffaws
With his bushy head from the banks
of the Dnipro...
"Don't expect anything good from me,
my lords...
Playing your vain and empty game..."

I do not love anything
As much as the gale,
His pain and his path
And the earth,
My earth.

Прорив (з Кримського циклу)

Дельфін не гравсь у морі,
не був і сонцехмар –
на давню синю тему
задумалась гора.

Я йшов і оглянувся –
чи хтось мене позвав!
Креснуло-полоснуло
і блиснуло в слова.

І дощ заколихався,
перемісило муть.
Грімкі, палкі промови
над морем як у тьму.

І я побіг. Над муттю –
то був такий прорив!
На дві октави нижче
шуміло із гори...

Rupture (from the Crimean Cycle)

There was no dolphin frolicking in the ocean
And no cloud backlit by the sun,
Although the mountain
Meditated on its ancient blue theme.

I walked and looked around
As someone called my name,
Lightning happened,
Words burst into flame.

31

The rain trembled over the ground,
The mud was churned,
In the darkness over the sea
I heard the storm's oratory

And ran through the mulch – It was like
A break in music,
When, two octaves lower,
The mountains murmured.

За хмарами обвали

Впаду, впаду, впаду
На синю глибочінь.
Тінь,
Протінь
У сонячнім саду.
Візьми мене, природо,
І до своїх причисль.
Тінь,
Протінь
У сонячнім саду.
І дай я зрозумію
Твій зміст і твою мисль.
Тінь,
Протінь
У сонячнім саду.
Як ти мене будила,
Як ти мене вела,
Як круг душі моєї
Три вихори зняла.
Три вихори, три гімни,
Три пісні битію –
Мій труд, моє горіння,
Любов і смерть мою.
Що першим себе значу,
Що друге в сон кладу,
Любов'ю назаряюсь
У сонячнім саду.
Впаду, впаду, впаду
На синю глибочінь.
За хмарами обвали
Грохочуть як в аду.

An Avalanche of Clouds

I fall, I fall, I fall
Into the blue
Depth of shadow and shade
In the sunlit orchard.

Take me nature
Into your heart,
Let me understand
All of your thought.

How you woke
And led me
And made three
Storms rage around my spirit,

Three hymns,
Three well worn songs,
My labour and my sorrow,
My love, which is my death.

Through work I know my soul,
Through sorrow I dream,
With love I ripen and fall
Into the orchard in time,

Into the happening
Of clouds
The laughter of thunder.
Hades.

Ай-Петрі

Давно вже вечір. Риси –
мов вирізьблена рить.
Вгорі огонь горить,
і мовчки гробнуть кипариси.

Цвірчіння стопрозоре,
а вітру аніяк.
І тільки море, море,
безтрепетний маяк.

І тільки повно слуху.
І ряснозорна бризь
одглибинилась скрізь
без руху...

Яке бажання стріч!
Мов Дафніс той і Хлоя,
при місяці там стоя,
шепочуться всю ніч.

А ген аж в сині нетрі
в зазубреннях колон
піднісся як закон
некоронований Ай-Петрі.

Ay Petri

It has been evening for a while,
Outlines engraved in metal.
Overhead the clouds are on fire,
The cypresses entombed in silence.

The limpid chirruping of birds,
The windless stillness,
The sea motionless,
The lighthouse.

Everything listens...
The dusk deepens all around
Through stars and planets
Without

35

Movement or sound.
This is a meeting I have yearned for,
Like Daphne and Chloe,
To stand

Before the moon
While all the night murmurs,
And in the distant
Blue depth of forest,

Among jagged columns
The pedestal and the law
Will be
Uncrowned, Ay Petri.

**Ay Petri is a mountain in Crimea*

На світанню

Із води із океана
там вона далеко вийшла.
І такеє в неї видно –
одірватися не можу.

Підняла вона коліно –
щоб на камінь стати вище.
І такеє в неї видно –
одірватися не можу.

Мов у пісні, Калевалі,
вітер в лоно їй повіяв,
зарожевив знизу перса,
почорнив оте, що видно.

І лягла вона розкрито,
головою десь за море.
В небо промені- коліна
божевільно ще дівочі.

І настала ніби тиша,
ніби злотне плюскотіння.
Зараз, зараз я побачу,
як рождатиметься сонце.

Dawn

She went so far
On the astringent
Waters of the sea,
I could not look away,

As she lifted
Her knees and hands clinging
To the bare rock
And stood naked

On the outcrop
Above the waves like a woman
In a song from the Kalevala*:
The wind's

Caress,
Her body turning rose coloured,
Darkening with her own blood.
Then

The wave's curled lip came
And drank her in. She laid
Her head bobbing on the sea,
A sunray
Picked out
Her still smooth knees,
Just breaking the surface.
This mad
Lost girl.
As twilight fell, it grew quiet
Except for the waves splashing gold light.
I saw
How the sun waits.

** Kalevala – a collection of Finnish epic poetry*

* * *

Так тихо сосни стоять
Гукай, не гукай –
не поворухнуться.
Щось думає сосновий гай:
сюди лапата руця,
туди зелена руця...
А як це на людську мову перейнять?
Так тихо сосни стоять,
не поворухнуться.

Чи сон їх пойняв, чи то сум?
Їх них не одна
зробилась горбата.
Як почалася тут війна,
скріз сосна пелехата
мов ножем, була втята:
Їх підсікав ворожий вогнистий струм...
Чи сон їх пойняв, чи то сум?
Все 'дно ти горбата...

І сосни дивляться вниз
Ув озеро лісове
Краса сосон – корона.
А у воді... щось там нове?
В дзекалі ж водного лона
хтось горбаться впівпоклона...
А може, то від рибки перебрис?
Так тягне глядіти униз,
бо там вже ж ізнов – корона...

Crown

The fir trees stand so quietly.
Even if you call out,
Your voice fades out in their silence.
The forest is lost in thought
As its green
Clawed
Fingers wave,

Its depths immersed in a dream or
sorrow,
More than one of the trees
Hunched and burnt.
When the war came they were left
Like hair
Cut roughly
By a knife.

The fir trees look down into the lake
At their reflection,
Watching time remake
Beauty. Each
Bows at its shape in the water
Where a fish splashes the surface
They yearn

Towards each remade crown.

Розмова Дитра Дроздовського з британським перекладачем і науковцем Стефаном Комарницьким

– Стефане, чому ви вирішили перекладати одного з найвидатніших поетів ХХ століття Павла Тичину? Зокрема саме його першу збірку “Сонячні кларнети”, яку всі літературознавці одноставно вважають найпотужнішою? Чи було важко дати раду?

– Коли я вперше прочитав Тичину, то відчув, що його вірші – цілі композиції, маленькі симфонії, що розгортають свою приховану сутність, імпліцитні змісти в тебе перед очима в момент читання. В добірці віршів природа постає експлікованою через образи музики і святості, чистоти; відповідно, автор постає композитором, інструментом і музикантом. Дисонанси поезії народжуються з величезної трагедії й болю, трагічного досвіду української громадянської війни, існування зла, яке співіснує з нашою здатністю сприймати добро. Останній вірш збірки “Сонячні кларнети” – це і відродження Української республіки, і опроявлені внутрішні дисонанси, які ще призведуть до руйнування, інвазії й катастрофи.

Поезію неможливо перекласти конвенційно, у звичний спосіб – Тичина у своїй творчості використовує всі питомі внутрішні ресурси української мови, від порядку слів до особливостей ритмомелодики й римування. Те, що видається зрозумілим і природним українською, скажімо, назви віршів із запереченням (“Не Зевс, не Пан, не Голуб-Дух”), вкрай незрозумілі в буквальному перекладі англійською мовою для європейського читача. Таким чином, можна сказати, що існують свої проблеми, пов’язані з “неперекладністю” генія Тичини.

– *Перекладаючи Тичину, чи вдалося вам зрозуміти його ментальність, модус сприйняття світу, його філософську систему поглядів на світ? На вашу думку, яким може бути код до прочитання Тичини в Європі?*

– Я думаю, що Тичина сприймав світ як музику, яку він залучав до визначення ладу у Всесвіті, до розуміння прихованих зв'язків. Ключ до розуміння світу наявний уже в “Сонячних кларнетах”, у яких Тичина дає нам відчуття, що музика є провідним принципом у сприйнятті реальності.

– *А чи важко, на вашу думку, британцеві зрозуміти імпліцитні контексти і концепти в поезії Тичини?*

– Існує величезна прірва між Україною та Великобританією на полі культури, і такий стан ще буде існувати впродовж кількох років. Але я все одно вірю, що ті версії перекладу, що я створив – добірка моїх перекладів із Тичини побачить світ у Зальцбурзі в 2009 році, – буде немарною спробою долучити українську літературу до Європи. Ця порожнеча, що існує на кількох рівнях, зокрема й у різному сприйнятті європейської історії ХХ століття, створює певні перешкоди для розуміння контексту, з якого народилися твори Тичини. Але його невимовна зачудованість світом, революція і хаос, коли читаєш добірку Тичини, як цілісна художньо-естетична система промовляє до всього людства, не залишаючи до себе байдужим.

– *Наразі мене цікавить ось яке питання: ви як британець, належний до європейської літератури і європейської культурної традиції, чи погоджуєтеся з тим, що коріння поезії Павла Тичини в європейській філософії, системі загальноєвропейської традиції? Чи можна поезію Тичини зарахувати, інтегрувати до канону європейської літератури?*

– Поезія Павла Тичини – невід’ємна складова в системі європейської літератури, і поети, які не знають про його творчість – Еліот у “Порожній землі” і Г’югс [Hughes] у “Вороні” – наче відлунюють цією поезією. Насправді “очуднення”, дистанціювання англійських та європейських авторів від Тичини – вияв такого собі, знаєте, безсилля культури, після читання поезії раннього Тичини вже неможливо дивитися на світ і на можливості мови так, як до цього.

– *Стефане, чи згодні ви з тезою, що українська інтеграція в Європу має розпочатися з інтеграції на рівні культури й ментальності, розуміння того, що українська культура і її спадок – це частина європейського культурного спадку?*

– Я повністю з вами згідний. Україна завжди була частиною Європи, але жахлива невидима стіна, встановлена колись через весь Європейський континент, означає лише те, що українську культуру було відмежовано від європейської магістралі культури на десятиліття. Європа мусить усвідомити, що Україна – це і є Європа.

– *А чи маєте ви намір видати переклади збірки Тичини у Великобританії?*

– Вибрані переклади, над якими я працюю, будуть видані в Зальцбурзі, але вони будуть доступні в Європі. Літературні поетичні кола в Зальцбурзькому університеті були вражені моїми перекладами – власне, вперше за всю історію видавець англійської, а не видавець перекладної літератури, взявся за видання томика української поезії в англійському перекладі.

**A conversation between Dmytro Drozdovskiy
and the British Translator and Scientist
S. Komarnyckyj**

– Stephen, why did you decide to translate one of the most well known poets of the twentieth century, Pavlo Tychyna, and in particular his first collection “Solar Clarinets” which literary critics unanimously regard as the most powerful of his works? Was it difficult to find an approach to translating his poems?

– When I first read Tychyna I felt that his works were compositions, small symphonies that unfurled their hidden core and their implicit content as you read them. In this collection of his verses nature is made explicit through images of the musical, and the divine and, the pure. The author becomes, simultaneously, composer, instrument and musician. The dissonant notes in the poems arise out of the enormous tragedy and agony experienced by Ukraine during its civil war, the presence of evil which coexists with our ability to be virtuous. The last verse of the collection “Solar Clarinets” recounts the renaissance of the Ukrainian republic and the manifestations of that internal dissonance which led to ruin, invasion and catastrophe.

Poetry cannot be translated by conventional means. Tychyna uses all the resources of the Ukrainian language in his work, from the flexibilities of word order, to the unique possibilities of melody and rhyme. However, that which appears comprehensible and natural in Ukrainian, for example naming a verse with three negatives, (No Zeus, no Pan, No Dove-Spirit) is incomprehensible in a literal English translation aimed at the European reader of Englishuropean. We can say, therefore, that there are certain problems associated with the untranslatable nature of Tychyna’s genius.

– While translating Tychyna did you succeed in understanding his psychology, his mode of perception, his philosophical views? What in your opinion is the key to decoding Tychyna for the European Reader of English poetry?

– I think that Tychyna perceived the world as music, which he viewed as the ordering principle of the universe, a means of comprehending connections which are implicit. The key to his understanding of the world is apparent in “Solar Clarinets” where Tychyna makes us feel that music is the main principle that structures our perception of reality.

– Is it difficult, in your opinion, for a British person to understand the implicit contexts and conceptions in Tychyna’s poetry?

– There is a huge rift between Britain and Ukraine in terms of culture and that state will persist for some years. However, I believe that these translated versions of his work a selection of my works in translation will be published in Salzburg in 2009 – which I have created – will not be a futile attempt to bring Ukrainian literature to the European reader of English Europe poetry. The vacuum which exists at various levels regarding an understanding of Ukraine, particularly in as regards differing views of twentieth century European history, creates certain difficulties in understanding the context of Tychyna’s work. However, his unspoken wonder at the world, the revolution and chaos, and the way in which his entire aesthetic system speaks to all humanity will not leave any reader indifferent.

– I am suddenly interested in this question – do you as a British person, raised in European literature and cultural traditions agree that the roots of Pavlo Tychyna’s poetry are in European philosophy, and the overall system of European tradition? Could Tychyna’s poetry find a place here and be integrated within the European literary canon?

– The poetry of Pavlo Tychyna is an indivisible element of the system of European literature and poets who do not know his work, such as Eliot in “The Waste Land” and Hughes in “Crow” seem to echo his poetry. In truth, this remarkable distance between English and other Western European poets and Tychyna seems like a weakness within Western European culture. After reading Tychyna’s poetry it is no longer possible to look on the world in the same way as one did before reading his work.

– *Stephen do you agree with the thesis that Ukraine’s integration within Europe has to begin at the cultural and psychological levels with the understanding that Ukrainian culture and its legacy are part of Europe’s cultural heritage?*

– I completely agree with you. Ukraine was always a part of Europe, however some terrible, imperceptible wall was erected across the continent with the effect that Ukrainian culture was estranged from the mainstream of European culture for decades. Europe must become conscious that Ukraine is a part of Europe itself.

– *Do you intend to publish your translation of Tychyna’s collection in Britain?*

– The selected translations which I am working on will be published by Poetry Salzburg but will be available throughout the world. The literary/poetry circles at Salzburg were impressed with my work. This is the first time in history that a publisher of English rather than translated literature, has taken on the publication of a volume of Ukrainian poetry translated in to English.

Зміст

Чи український наш Тичина? Стефан Комарницький	3
Is Our Tychyna English? Stefan Komarnyckyj	6
Де тополя росте.../ I stand in the rye	10–11
Дух народів горить / The Spirit	12–13
Я стою на кручі / I stand by the river	14–15
Там тополи у полі.../ The poplars grow	16–17
Квітчастий луг / The flowering meadow	18–19
Іще пташки.../ Birds Still	20–21
Уже світає.../ Day Breaks	22–23
Евое! / Evoie!	24–25
46 Антистрофа / Antistrophe	26–27
Вітер з України / The Wind from Ukraine	28–29
Прорив (з Кримського циклу) / Rupture (from the Crimean Cycle)	30–31
За хмарами обвали / An avalanche of clouds	32–33
Ай–Петрі / Ay Petri	34–35
На світанню / Dawn	36–37
Так тихо сосни стоять/Crown	38–39
Розмова Дитра Дроздовського з британським перекладачем і науковцем Стефаном Комарницьким	40–42
A conversation between Dmytro Drozdovskyi and the British Translator and Scientist S. Komarnyckyj	43–45

Стефан Комарницький є британець українського походження, який має вищу освіту, як фахівець з англійської мови та поетичної творчості. Його вірші, статті та переклади публікувалися в багатьох часописах, серед яких "Поетрі Зальцбург", "Сучасна поезія в перекладі", "Всесвіт", "Фйорди".

Stephen Komarnyckyj is a British Ukrainian, who holds a degree in English and a higher degree in poetry. His poems, articles and translated work have been published in Poetry Salzburg, Modern Poetry in Translation, Vsesvit and Fjords, to name just a few.

Сьюзі Спейт у 1995 році закінчила університет та отримала диплом з відзнакою, як фахівець з англійської мови, після чого вона також здобула другу вищу освіту та отримала сертифікат викладача Кембриджського університету. Впроваджує та керує навчальними проектами. Працює в галузі освіти з 1997 року та поєднує роботу редактора та викладача англійської мови, як іноземної.

47

Susie Speight graduated in 1995 with an honours degree in English, before studying for a post graduate diploma, she then qualified as a teacher and also completed a Cambridge CELTA. She has worked in education since 1997 and established and managed education projects. She combines her work as an editor with teaching English as a foreign language.

Павло Тичина
«Де тополя росте»

Pavlo Tychna
Where the Poplar Grows

Координатори проекту – Тетяна Сосновська, Алла Генералова
Project Coordinators – Tetiana Sosnovska, Alla Generalova

Літературні редактори – Сузі Спейт, Григорій Донець
Literary editor – Susie Speight, Grygoriy Donets

Коректор – Олена Сливинська
Proofreader – Olena Slivinska

Оригінал-макет – Олександр Ладік
Designer – Alex Ladik

Видавничий дім “АДЕФ-Україна”
Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 334 від 09.02.2001
01030, Київ, вул. Б. Хмельницького, 32, оф. 40а
тел.: (044) 284-08-60, факс: (044) 284-08-50
e-mail: adef@adef.com.ua, www.adef.com.ua

Printing: publishing house “ADEF-Ukraine”
Certificate of publishing business subject to inclusion in
State registry of publishing production publishers
series ДК № 334 of 09.02.2001
01030, Kyiv, B. Khmel'nitskogost., 32, office 40a
Tel.: (+38 044) 284 08 60, fax: (+38 044) 284 08 50
E-mail: adef@adef.com.ua, www.adef.com.ua

Підписано до друку 14.03.2012 р.
Формат 70х100/16
Друк офсетний. Наклад – 1000 прим.
Замовлення № 52

© Літературно-меморіальний музей-квартира П.Г. Тичини в м. Києві

A25670

129

Книга підготовлена та видана Літературно-меморіальним музеєм-квартирою П.Г. Тичини в м. Києві та Науковим центром «Мала Академія Наук України» з метою популяризації творчої спадщини Павла Григоровича Тичини в Україні та за її межами, а також з метою залучення молоді до наукової та перекладацької діяльності.

Видавці вдячні родичам Павла Тичини – Володимиру та Дмитру Тичинам (м. Чернігів), Костянтину Сосновському, Наталії та Едуарду Місеврам (м. Київ) – за допомогу й дієву підтримку проекту.

ПРО

Головний інформаційний партнер:
Інформаційна агенція культурних індустрій